

Segédanyag a záróvizsga dolgozat megírásához

Az esettanulmány megírásának szempontjai

Az esettanulmány legfontosabb célja, hogy elolvasása nyomán megérthetővé váljanak a konkrét személlyel végzett segítő munka egyedi sajátosságai, valamint azok az általános vonatkozások, amelyek hasonló területen, személyekkel, vagy keretek között zajló segítő folyamatban hasznosak lehetnek. Külön értéke lehet egy ilyen tanulmánynak, ha sikeresen ötvözi, integrálja magába az esettel kapcsolatos gyakorlati beavatkozásokat és az elméleti - mentálhigiénés szemléletű, pszichológiai, illetve az eredeti képzettségnek, szakmai szempontoknak (pedagógus, lelkész, orvos, jogász, gyógypedagógus, stb.) megfelelő összefüggéseket.

A továbbiakban áttekintjük, hogy az eset tartalmának megfelelően milyen szerkezeti egységek szerint, milyen tartalmi és formai szempontoknak megfelelően érdemes leírni gondolatainkat.

Bevezető:

Célszerű bemutatkozással kezdeni a leírást, elsősorban a szakmai munkánk szemszögéből: hol, milyen körülmények között dolgozom, mi a munkám, ott milyen lehetőségeim vannak, kikkel találkozom segítő foglalkozásuként, és milyen típusú problémák fordulnak elő gyakran, milyen keretek között lehetséges - szükséges - a mentálhigiénés szemlélet és gyakorlat alkalmazása.

A konkrét eset leírása:

Hogyan kerültem kapcsolatba az eset kulcsszereplőjével? (Az eset alanya lehet egyetlen személy akinek segítséget nyújtottunk, lehet továbbá egy család működésének támogatása, gyermekközösség problémáinak, vagy munkaközösségben dolgozók nehézségeinek megoldása.)

Ebben a részben leírásra kerül, hogy a segítséget kérő, illetve arra szoruló keresett meg, vagy küldték, ha igen, akkor ki és miért, milyen céllal? Miért éppen hozzám került? Miért vállaltam el? Milyen keretek között került sor az első, illetve a többi találkozásra? Milyen probléma, megoldandó helyzet, segítséget igénylő feladat állt a középpontban?

Az első találkozás leírása:

Milyen körülmények között zajlott le az első találkozás?

Mi történt az első találkozásnál? Melyek voltak az első benyomásaim az illető személlyel kapcsolatban? Milyen volt a viselkedése, megjelenése, öltözete, hangulata? Fontos leírni azt is, hogy milyen érzéseket, asszociációkat váltott ki belőlünk a leendő "kliens", szimpatikus volt-e vagy inkább azt gondoltuk, hogy nehezen fogunk tudni együtt "dolgozni". Mi ragadott meg leginkább benne, vagy a problémában?

A probléma - feladat - nehézség körülhatárolása, pontos megfogalmazása, a helyzet jelenleg fennálló sajátosságainak bemutatása.

Ebben a részben lehetőség van arra, hogy jelezzük az esetünkkel kapcsolatos többi problémát is, hiszen ezek is segíthetik a megértést, az illető személyiségére, helyzetére, annak háttértényezőire való rálátást. Azonban a legfontosabb mégis azt a problémát kiemelni, ami a segítő munka fókuszában állt, hogy a különböző, kisebb-nagyobb, jelen vagy múltbeli nehézségekkel való szembenézés során el ne vesszünk a segítő munka folyamatának tekervényes útvesztőiben. Itt kerülhet leírásra az is, hogy a problémahelyzet kapcsán az illetőnek élete milyen területén vannak leginkább nehézségei, vannak-e lelki zavarai, panaszai vagy akár betegségei az adott helyzetben.

Az élettörténeti adatok leírása

Ebben a részben elsősorban azokra az adatokra van szükség, amelyek az esetben leírt történettel szorosan összefüggnek, annyi és olyan jelegű információkat írjunk le a személy múltjából, jelenéből, életéből, ami minimálisan szükséges a megértéshez. Itt válik igazán

fontossá a szakmai titoktartás etikai és jogi szabályainak betartása. Csak úgy szabad az esetben szereplő ember(ek) történetét bemutatni, hogy az alapján ne lehessen rájuk ismerni. A neveket, helyeket, esetleg intézmények megjelölését meg kell változtatni. Az eset megírásához ki kell kérni az esetben szereplő személy(ek) beleegyezését, gyermek, fiatal esetén a szülő, gyám, hatóság, stb. engedélyét.

Hasznos, ha az élettörténet bemutatása úgy történik, hogy az információkat egy olyan vezérfonalra fűzzük fel, amely aztán logikusan vezet a jelen helyzethez, amiben a nehézségek felmerültek. Így érthetőbb lesz a problémák hátterének, a problémahelyzetnek a behatárolása, megfogalmazása, és a segítő munka célkitűzése.

A segítő munka folyamatának bemutatása:

Az esettanulmány megírásához célszerű olyan esetet választani, amelyben végigvihető a segítés folyamata - minimálisan 6 ülés szükséges a leíráshoz. Előfordulhat természetesen olyan is, amikor valami oknál fogva nem lehet befejezni és lezárni egy ilyen folyamatot, vagy amikor nem valósulhatott meg a célkitűzés (pl. a kliens kilép, eltűnik, minket áthelyeznek, stb.). Ilyen esetek leírása is lehetséges. A cél olyan segítő kapcsolati folyamat bemutatása a cél, amely működött, s amelyből az látható, hogy a segítő felelősséggel, szakmai tudással, és megértéssel képes végezni ilyen jellegű tevékenységet.

Itt kerül sor annak a részletes ismertetésére, hogy mi történt a segítő munkában, hogyan alakult a segítő és az eset szereplőjének kapcsolata. A legfontosabb a segítő kapcsolat céljának pontos megfogalmazása: a kliens aktuális konfliktusának vagy problémájának szempontjából, az élettörténeti folyamat megértése szempontjából, a kliens személyiségének pszichodinamikai folyamatainak szempontjából.

Fontos leírni azt, hogy mi volt a segítő koncepciója a beavatkozás, támogatás, tanácsadás, stb. céljáról, módszeréről. Volt-e valamilyen terv a problémahelyzet feltárására, megoldására? Ha igen, akkor ezt mire alapozva dolgozta ki?

Magát a segítő kapcsolati folyamatot kétféleképpen írhatjuk le: a találkozások sorrendjében, üléseként bemutatva a történetet vagy a találkozásokat összegezve, a lényeges pontokat, fordulatokat kiemelve, illusztrálva.

Akarmelyik változatban kerül leírásra, mindenképpen tartalmaznia kell egy interakciós folyamatot párbeszéd formájában, amely érzékelteti a segítő és a kliens konkrét kapcsolatát, reakcióit. Szerencsés, ha ez a párbeszéd olyan ülésből van kiemelve, amely valamilyen fordulópontot, lényeges belátást, megértést, változást foglalt magába.

Fontos a saját nehézségeink, kétségeink, csüggedésünk, hibáink bemutatása is, éppúgy, mint az ötleteink, sikereink leírása. Ettől válik igazán emberivé az eset, és az abban való részvételünk.

A segítő folyamat leírásába belekerülhet a konzulenssel - témavezetővel való szakmai munka bizonyos pontjainak beillesztése is. Egy-egy szupervíziós megbeszélés, konzultáció során sor kerülhet olyan felismerésekre "megvilágosodásokra", amelyek előrevitték a segítést.

Az eset folyamatahoz hozzátartozik a lezárás, befejezés leírása is. Itt írjuk le azt, hogy honnan hová jutottunk el, sikerült-e elérni a kitűzött, megfogalmazott célt, változást. Ha igen, milyen mértékben, egészeben vagy csak egy részében. Ennek mi lehetett az oka?

A lezáráshoz hozzátartozhat még annak bemutatása - ha van információnk róla -, hogy mi történt azóta esetünk főszereplőjével, hogyan változott meg az élete. Talán ezen keresztül is érezhető annak a hatása, ahogyan segíteni próbáltunk.

Összefoglalás, értékelés

Az eset-történet és a segítőmunka folyamatának összegzésére kerül sor ebben a részben. Rövid kivonatát adjuk a történeteknek, a kiindulástól a befejezésig. Itt az alkalom a következtetések levonására, tanulságok kifejtésére. Értékelhetjük munkánkat több szempontból: mit lehetett volna még tenni, mi az, amit már másképp csinálnánk, beváltak-e az ismert vagy általunk kitalált és alkalmazott módszerek, megoldási kísérletek?

Az esettel kapcsolatos elméleti ismeretek, összefüggések, bemutatása is itt jelenhet meg, amennyiben a találkozások leírása során nem dolgoztuk be a megértési folyamat érzékeltetésénél. Azok a pszichológiai, pszichoszociális, illetve egyéb vonatkozások, tényezők feltárása fontos röviden, amelyek az esetben szereplő problémával, a kliens részvételével, "működésmódjával, és a segítő kapcsolat alakulásával függenek össze. Fontos a segítő részvételének elemzése az eredeti képzettségének, munkakörének, szakmai szerepének szempontjából.

Irodalom

Az esettanulmány befejezésekképpen, amennyiben a leírás elméleti szempontokat és kérdéseket is érintett, szükséges ezen elméleti források pontos elérhetőségét megadni. A szakirodalmi források feltüntetésének a leggyakrabban használt változatát mutatjuk be mintaképpen.

Szerző vezetékneve, keresztnév kezdőbetűje, a kiadás évszáma, a mű címe, esetleg oldalszám, a kiadó neve, a kiadás helye.

Pl. Mérei F., V. Binét Á., 1985, Gyermeklélektan, Gondolat kiadó, Budapest.

A címről

Bár ez az első, mégis sokszor a cím születik meg legutoljára, hiszen akkor érünk az átgondolás, megfogalmazás, megértés végére, s akkor születik meg a tanulmány lényegeként egy rövid mondat, vagy csak egy szó, amely tömören meghatározza és megadja a leírtak magját. Szerencsés, ha a cím egyedi, semmi másra nem jellemző, s tartalmazza az esetünkhöz való hozzáállásunkat, a vele kapcsolatos érzéseinket, akár a segítő munka kezdetével, akár a befejeztével kapcsolatban. A jó címválasztás jelzi, hogy az eset leírójában valóban "összeállt a kép" a segítő munkával kapcsolatban.

Kutatás

Szerkezeti vonatkozásában az előbbieken leírtak itt is érvényesek.

Bevezető: a probléma jelentősége és a vizsgálat indokoltsága. Legyen informatív a dolgozat témájáról.

A téma irodalmi előzményeinek áttekintése: azoknak a lényeges szakmai szempontoknak a kiemelése, melyek a legfontosabb összefüggéseket mutatják a dolgozat kérdésfelvetésével.

Hipotézisek megfogalmazása: a vizsgálat főbb kérdésfeltevései, illetve a várható eredmények (hivatkozva az eddigi irodalmi adatokra és saját elképzelésekre)

Módszertani fejezet: tartalmazza a vizsgálati eljárások bemutatását és a választás indokoltságát. Miért ez a legmegfelelőbb módszer a vizsgált témakör feltárásához!

A vizsgálati minta bemutatása és a vizsgálat lefolytatásának körülményei.

Eredmények ismertetése és elemzése.

A vizsgálati tapasztalatok összegzése, mely egyben szembesíti a mostani (új vagy eltérő) eredményeket az eddigi publikált vagy gyakorlati tapasztalatokkal.